

Тростенюк Т.М.,
доктор філософії, доцент, доцент кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Гуцалюк М.М.
студентка 2-го курсу за спеціальністю 256 «Національна безпека»
Державний університет «Житомирська політехніка»

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА СТРАТЕГІЧНІ СФЕРИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ

У ХХІ столітті національна безпека України стала центральною темою державної політики, адже країна перебуває в надскладних умовах безперервних і багатовимірних воєнних, гібридних та глобальних загроз. Повномасштабна агресія росії проти України радикально змінила безпекове середовище, одночасно актуалізувавши роль енергетичної, кібернетичної, економічної, інформаційної, соціальної стійкості.

Сучасні виклики охоплюють не тільки воєнну сферу, а й гібридні атаки, кіберагресію, руйнування критичної інфраструктури, екологічні ризики, глобальні геополітичні зміни. У цих важких умовах нестабільного світу Україна формує нову комплексну систему національної безпеки, що поєднує власні ресурси, технологічні рішення та міжнародну підтримку партнерів. Саме комплексний підхід надасть змогу ефективно протидіяти загрозам та викликам, гарантувати національну стійкість.

Сучасні виклики та загрози національній безпеці України:

- збройна агресія рф проти України та загроза повторних наступальних дій;
- кібератаки, інформаційні операції, пропаганда, фейки, вплив на населення;
- руйнування критичної інфраструктури, енергетичні загрози;
- економічний тиск, демографічні втрати, міграція населення;
- екологічні ризики та техногенні катастрофи, спричинені воєнними діями.

Стратегічні сфери забезпечення національної безпеки України:

1. Військова безпека та обороноздатність. Модернізація сектору безпеки й оборони відповідно до стандартів НАТО є основною умовою виживання нашої держави в умовах повномасштабної російської агресії, що включає: зміцнення обороноздатності ЗСУ та розбудова високотехнологічного війська; розвиток оборонної промисловості; збільшення інвестицій у ВПК і розвиток вітчизняних

виробників озброєння; удосконалення системи територіальної оборони; покращення командно-штабної структури управління, логістики, медичного забезпечення; розширення оборонного партнерства з країнами ЄС, США, НАТО; розвиток високоточної зброї, систем ППО/ПРО, безпілотних технологій.

2. Кібернетична та інформаційна безпека. Україна постійно зазнає масованих кібератак, спрямованих на державні реєстри, системи воєнно-політичного управління, транспорт, енергетику, медичні заклади. Пропаганда, дезінформація, психологічні операції становлять серйозну загрозу державним установам і суспільній єдності. Основне завдання в галузі кібербезпеки – це створення ефективної кіберсистеми, а саме: зміцнення Національного центру кіберзахисту та координація з міжнародними структурами; захист критичних баз даних; підвищення рівня цифрової грамотності населення; створення кіберрезерву, протидія інформаційним операціям та маніпуляціям.

3. Енергетична безпека – важлива складова стійкості держави. Енергетичний сектор зазнав сильних втрат унаслідок ракетних ударів і тому енергетична безпека стала стратегічною сферою і потребує: інтеграції української енергосистеми з енергетичною системою Європи (ENTSO-E); розвитку альтернативних джерел енергії; відбудови і модернізації енергетичних об'єктів та підвищення її захищеності; диверсифікації джерел і маршрутів постачання енергоресурсів. Саме енергетична незалежність забезпечує виробничу, соціальну, оборонну стійкість України.

4. Економічна безпека – основа ресурсного та фінансового забезпечення сектору оборони в умовах затяжної війни. Її розвиток включає такі напрямки: підтримка малого та середнього бізнесу; стимулювання інновацій та цифрових технологій економіки; формування сприятливого інвестиційного середовища у відбудову зруйнованої інфраструктури; забезпечення стабільності фінансової і банківської системи; розвиток аграрного сектору як стратегічного джерела продовольчої безпеки. Сучасна модель економічної безпеки України орієнтована на залучення зовнішніх інвестицій.

5. Соціальна та гуманітарна безпека – включає підтримку населення, забезпечує стабільність та стійкість суспільства. Особливої уваги та соціального захисту потребують громадяни, постраждалі від війни, внутрішньо переміщені особи,

ветерани. Необхідно забезпечити доступну та якісну освіту; здійснити реформування системи охорони здоров'я; зберегти національну ідентичність. Розвиток людського капіталу є критичним чинником довгострокової безпеки та модернізації держави.

6. Екологічна та техногенна безпека. Воєнні дії спричинили масштабні екологічні збитки та техногенні ризики: забруднення земель, вод, атмосферного повітря, руйнування екосистем. Тому необхідно: створити систему екологічного моніторингу та екологічного аудиту; ліквідувати наслідки техногенних аварій і воєнних руйнувань; посили контроль за поводженням із небезпечними відходами; забезпечити радіаційну та біологічну безпеку для населення; запобігати екологічним катастрофам; розміновувати території; захистити водні і земельні ресурси.

Комплексне зміцнення всіх цих сфер можливе завдяки активній міжнародній співпраці з ЄС, НАТО, США, ООН, ОБСЄ та стратегічними партнерами. Міжнародна підтримка посилює оборонний потенціал України, сприяє відбудові та модернізації критичної інфраструктури, впровадженню новітніх технологій. Міжнародна взаємодія охоплює: участь у міжнародних безпекових програмах та навчаннях; інтеграцію в оборонні та технологічні проєкти; розвиток оборонної дипломатії; захист міжнародного правопорядку.

Національна безпека України у XXI столітті потребує системного, комплексного та стратегічного підходу, адже сучасні виклики охоплюють всі сфери життя і боротьби за незалежність та суверенітет держави. Ефективне забезпечення безпеки можливе за умови поєднання сильного оборонного потенціалу, стійкої економіки, захищеного кіберпростору, модернізованої енергетичної системи, високої консолідації суспільства.

Стратегічна мета України – побудова стійкої, демократичної, модерної європейської держави, здатної протистояти викликам і загрозам, гарантуючи захист своїм громадянам.

Список використаних джерел

1. Горбулін В. Основи національної безпеки України: сучасні виклики та стратегії, Київ: Фенікс, 2020.
2. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 №2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

3. Клімкін П., Залужний В. Україна в умовах гібридної війни: безпекові пріоритети, Київ: НІСД, 2021.
4. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», Указ Президента України від 14.09.2020 №392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
5. Ткачук А. Гібридні загрози в системі нацбезпеки, Київ: КНУ, 2021.